

**UNIwersYTECKIE PORADNIE PRAWNE,
BIURA POMOCY OBYWATELSKIEJ -**

RAPORT DLA

FUNDACJI IM. STEFANA BATOREGO.

Warszawa, 1999

SPIS TREŚCI:

Wstęp	3
<u>CZĘŚĆ I</u>	
Wprowadzenie	4
Idea Uniwersyteckich Poradni Prawnych	4
Historia powstania UPP w Polsce	5
Opis obecnej sytuacji UPP w Polsce	7
Analiza porównawcza UPP	10
Założenia na przyszłość	21
Podsumowanie	23
<u>CZĘŚĆ II</u>	
Wprowadzenie	24
Idea Biur Pomocy Obywatelskiej	24
Historia powstania BPO w Polsce	24
Opis obecnej sytuacji BPO w Polsce	25
Analiza porównawcza BPO cz. I	27
Analiza porównawcza BPO cz. II	35
Założenia na przyszłość	43
Podsumowanie	44

WSTĘP

Niniejsze opracowanie stanowi podsumowanie kilkumiesięcznej pracy badawczej Programu Prawnego Fundacji im. Stefana Batorego. Jest również podsumowaniem oraz opisem efektywności działań prowadzonych na niwie pomocy organizacjom oraz stowarzyszeniom zajmującym się pomocą prawną osobom ubogim.

Stan przedstawionych w analizie porównawczej danych odpowiada informacjom otrzymanym w październiku i listopadzie 1999 roku.

Poniżej autorzy prezentują zestawienie danych zebranych z 4 Uniwersyteckich Poradni Prawnych oraz z 6 Biur Porad Obywatelskich. Opisane zostały zasady działania, historia powstania, została zanalizowana sytuacja obecna tych jednostek, założenia na przyszłość oraz zaproponowano możliwe zmiany i wnioski wpływające z ich codziennej działalności.

Przygotowany raport jest udokumentowaniem działalności pro społecznej jakiej do niedawna w Polsce jeszcze nie było, a właśnie dzięki wsparciu Fundacji im. Stefana Batorego mógł powstać i doskonale się rozwinąć.

Serdecznie zapraszamy do lektury raportu i dziękujemy za pomoc wszystkim, którzy przyczynili się do powstania niniejszego opracowania:

- Grażyna Krzywkowska,
- Małgorzata Gawarecka,
- Grzegorz Wiaderek,
- Filip Czernicki.

CZĘŚĆ I

WPROWADZENIE

Program Uniwersyteckich Poradni Prawnych jest nowym i dobrze rozwijającym się w Polsce projektem. Po krótkim okresie wstępnych prac Kliniki zyskują coraz mocniejszą i trwalszą pozycję w uniwersyteckim nauczaniu prawa. Istniejące i dobrze rozwijające się poradnie dobrze świadczą o przyszłości tego programu.

IDEA UNIWERSYTECKICH PORADNI PRAWNYCH

Jednym z podstawowych celów tego programu jest udoskonalenie procesu kształcenia studentów prawa, poprzez kontakt z praktyką stosowania prawa w relacjach z klientami i ich rzeczywistymi problemami, nie zaś tylko z teorią. Program polega na tym, że studenci ostatnich lat studiów pod kierunkiem pracowników naukowych i prawników praktyków udzielają bezpłatnych porad prawnych. Jest to doskonałe połączenie kształcenia dydaktycznego ze zdobywaniem umiejętności praktycznych.

Drugim ważnym celem jest niesienie pomocy prawnej ludziom ubogim. W ten sposób kształtuje się wśród studentów prawa świadomość traktowania zawodu prawniczego w kategoriach służby publicznej. Studenci mają możliwość poznania problemów społecznych, dzięki czemu wśród przyszłych prawników wzrasta stopień wrażliwości na kwestie naruszania praw człowieka.

Program ten jest ważnym krokiem ku zmianie kształtu edukacji prawniczej. Poradnia działając, jako jednostka uniwersytecka ma za zadanie szersze wykorzystanie wiedzy teoretycznej zdobywanej w ramach tradycyjnego programu studiów prawniczych i połączenie jej z zagadnieniami praktyki prawa. Stanowi ona krok w kierunku wprowadzenia na uniwersytet praktycznej nauki prawa, co w konsekwencji doprowadzi do lepszego przygotowania absolwentów prawa do ich przyszłej pracy zawodowej.

Idea Uniwersyteckich Poradni Prawnych (Legal Clinics) wywodzi się ze Stanów Zjednoczonych, gdzie od lat sześćdziesiątych działają one przy każdym wydziale prawa. Na zachodzie Europy kliniki działają jedynie w kilku ośrodkach akademickich (np. we Francji, Niemczech czy Austrii). Program zaś bardzo szybko przyjął się w nowych demokracjach

centralnej i wschodniej Europy. Obecnie działa szereg klinik wspieranych merytorycznie przez American Bar Association oraz finansowo przez Fundację Sorosa. Poradnie te znajdują się więc na przykład w: Czechach, Słowacji, Węgrzech, Bułgarii, Rumunii, Mołdawii, Litwie, Ukrainie.

HISTORIA POWSTANIA UPP W POLSCE

Pierwszym krokiem, zmierzającym do powstania Uniwersyteckich Poradni Prawnych w Polsce było zorganizowanie przez Uniwersytet Jagielloński, Konsulat Generalny Stanów Zjednoczonych w Krakowie oraz Organizację Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie seminarium w Krakowie, w dniach 5 i 6 grudnia 1996 roku. Obecni tam profesorowie i prawnicy praktycy ze Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii przedstawili ideę Legal Clinics przedstawicielom wydziałów prawa w Polsce. Ponadto osoby reprezentujące Wydział Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego zarysowały koncepcję działania Uniwersyteckich Poradni Prawnych w warunkach polskich. Od 1 października 1997 roku na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego rozpoczęła działalność Uniwersytecka Poradnia Prawna.

Obserwując rosnące zainteresowanie programem klinicznego nauczania prawa w Polsce, Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego jako drugi podjął wyzwanie przeniesienia owej amerykańskiej inicjatywy na grunt polski. Pracownicy naukowci uczestniczący w szeregu szkoleń i konferencji uzyskali dostateczną wiedzę o sposobie tworzenia oraz prowadzenia takich poradni.

W 1997 roku wykorzystując doświadczenie innych, życzliwość i wsparcie władz Wydziału oraz studentów zrzeszonych w ELSA, została przedstawiona i zaakceptowana koncepcja wprowadzenia do programu nauczania na Wydziale Prawa w Warszawie przedmiotu „Klinika Prawa”.

Nie mały wpływ na proces zmian naszego systemu edukacji prawniczej ma również Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa ELSA. Podczas odbywających się w październiku 1997 roku "Dni Edukacji Prawniczej" na wszystkich wydziałach w Polsce została zaprezentowana idea klinicznego nauczania. W Warszawie pomysł przedstawił Pan Frank Kulbaski z American Bar Association, gorąco namawiając do rozszerzenia tego projektu w Polsce. Natomiast jak funkcjonują kliniki w Wielkiej Brytanii opowiedział patron ELSA Poland Pan Russell Denoon Duncan, który jest Prezesem Polsko-Brytyjskiego

Stowarzyszenia Prawników. W Lublinie zaś i w Toruniu idee zaprezentował sędzia John Marshal z Dallas.

Następnym krokiem ELSA było przekonanie dziekanów do założenia przy każdym wydziale prawa owej kliniki. W związku z tym zostały zebrane listy poparcia od znanych osób w środowisku prawniczym, firm prawniczych, konsultingowych, ambasad, profesorów z zagranicy. Ideą zostali zainteresowani oraz wyrazili swoje poparcie: Christopher Hum - Ambasador Wielkiej Brytanii, Russell Denoon Duncan - President of British Polish Legal Association, Robert M. Buergenthal - Office for Democratic Institutions and Human Rights, Lawrence M. Grosberg - New York Law School, Carl C. Monk - Executive Director of Association of American Law Schols, mec. Tomasz Wardyński - adwokat, partner polskiej firmy prawniczej Wardyński i Wspólnicy, mec. Dariusz Skuza, S.Sołtysiński,A.Kawecki&A.Szlęzak, Prof. Maria Szewczyk, Uniwersytecka Poradnia Prawna Uniwersytet Jagielloński, Prof. Marek Safjan, Prezes Trybunału Konstytucyjnego, mec. Czesław Jaworski - Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej, mec. Andrzej Kalwas - Prezes Krajowej Rady Radców Prawnych, Robert Windmill - partner międzynarodowej firmy prawniczej Cameron McKenna, Nick Fletcher - partner międzynarodowej firmy prawniczej Clifford Chance, Stephen Denyer - partner międzynarodowej firmy prawniczej Allen & Overy, Paweł Esse - dyrektor Wydawnictwa C.H.Beck, Małgorzata Tomasik - dyrektor Human Resources firmy konsultingowej Arthur Andersen, Frank Kulbaski - American Bar Association, Ambasada Amerykańska oraz wiele innych znakomitości świata prawniczego. Wszystkie uzyskane listy zostały wysłane do dziekanów, aby pokazać, że projekt ma poparcie zarówno ze strony merytorycznej jak i finansowej.

Kolejnym etapem było zorganizowanie seminarium w maju 1998 roku, w Szczecinie. Była to konferencja podsumowująca Dni Edukacji Prawniczej pod tytułem: "Reforma edukacji prawniczej. Rozwój idei uniwersyteckich poradni prawnych", podczas której odbyła się poważna dyskusja na temat rozwoju klinicznego nauczania w Polsce. Na to seminarium przyjechali przedstawiciele z poszczególnych ośrodków akademickich, którzy mieli zamiar podjąć się prowadzenia kliniki na swoim wydziale oraz delegacja trzech studentów zainteresowanych pracą w klinice. Ponadto obecni byli również profesorowie ze Stanów Zjednoczonych oraz Polacy zajmujący się programem w Krakowie i Warszawie. Zgromadzeni przedyskutowali ewentualne problemy, które mogłyby się ujawnić podczas funkcjonowania klinik. Szczególną wartość odniosło również owe seminarium pod względem propagandowym gdyż było połączone z Ogólnopolskim Zjazdem Zrzeszenia Prawników Polskich

oraz Ogólnopolskim Zjazdem Dziekanów Wydziałów Prawa. Spotkanie w Szczecinie zaowocowało znacznym przyspieszeniem rozwoju idei w Polsce i zyskało sobie od razu należny szacunek i uznanie.

Kolejne kroki to przede wszystkim proces zakładania Poradni na poszczególnych wydziałach oraz nieustanna kampania promocyjna. Jednym z ważniejszych wydarzeń było zorganizowanie seminarium naukowego przez zespół Kliniki Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytecką Poradnię z Krakowa oraz Fundacje: COLPI z Budapesztu i PILI z Columbia University. Było to międzynarodowe spotkanie osób zainteresowanych rozwojem, wymianą doświadczeń oraz kształceniem klinicznym. Około 50 osób z Europy Centralnej i Wschodniej oraz ze Stanów Zjednoczonych przez tydzień gościło w Warszawie i Krakowie na wykładach, seminariach i uczestniczyło w dyskusjach. Wynikiem tej konferencji jest przygotowany projekt Ustawy o Uniwersyteckich Poradniach Prawnych w Polsce, opracowany modelowy Regulamin Funkcjonowania Poradni oraz Projekt Kodeksu Deontologicznego. Wszystkie wyżej wymienione dokumenty stanowią poważny wkład w rozwój i przyszłe funkcjonowanie Klinik Prawa w Polsce.

OPIS OBECNEJ SYTUACJI UPP W POLSCE

Uniwersyteckie Poradnie Prawne w Polsce odnotowują rosnące zapotrzebowanie na świadczone przez siebie usługi oraz zyskują sobie uznanie wśród studentów i kadry naukowej.

Z ogromną przyjemnością można potwierdzić, że niemalże wszystkie założenia programu zostały osiągnięte. Zajęcia Klinik Prawa stanowią część programu nauczania prawa na Wydziałach Prawa i Administracji i są zaliczane studentom jako tak zwany przedmiot specjalizacyjny. Tym samym studenci mają niezwykłą możliwość osiąść już w trakcie studiów uniwersyteckich umiejętność pracy z klientem, praktycznego rozwiązywania problemów natury prawnej. Poprzez pomoc potrzebującym i najuboższym członkom naszego społeczeństwa wzrasta też ich społeczne uwrażliwienie.

Jak dotychczas w programie uczestniczyło w Polsce już ponad 180 studentów. Poradnie rozpatrzyły około 800 spraw. W ramach pracy w Poradni studenci udzielają porad pisząc opinie, przygotowując pisma procesowe, wnioski, odwołania, zażalenia, skargi, oraz podejmując interwencje.

Ze względu na osiągnięcie właściwego poziomu organizacyjnego niezbędne jest posiadanie przez poradnię lokalu. Dzięki życzliwej postawie władz dziekańskich na wszystkich wydziałach takie lokale są

udostępniane za darmo, zaś z dotacji Fundacji Batorego pomieszczenia te udało się zaadaptować oraz wyposażyć. Obecnie lokale dla Klinik są już sprawnie działającymi biurami przystosowanymi do warunków poufności spotkań z klientem, gromadzenia archiwów zgodnie z ustawą o ochronie danych osobowych i tajemnicy służbowej oraz miejscem pracy dla studentów Kliniki.

Szczególne wsparcie, jakie towarzyszy pracy Poradni Prawnych ze strony administracji i władz wydziałów pozwala na lepsze i efektywniejsze wykorzystywanie powierzonych środków oraz daje pozytywne perspektywy rozwoju programu na przyszłość. Bez tego wsparcia nie byłoby możliwe sprawne funkcjonowanie Klinik oraz sukces dydaktyczny byłby zapewne niepełny.

Zajęcia, w których uczestniczą studenci są, zgodnie z pierwotną intencją, rozliczane w cyklu rocznym, a liczba zainteresowanych uczestnictwem w programie stale rośnie. Studenci rekrutują się spośród IV i V roku, zaś w każdej sekcji pracuje około 7-10 osób.

Niezmiernie ważnym stało się także poszerzenie zakresu tematycznego pracy w Klinikach w Polsce. Obecnie pod opieką koordynatorów prowadzone są zespoły między innymi w następujących obszarach prawa: sekcje cywilne, sekcje administracyjne, sekcje prawa pracy, sekcje prawa karnego, sekcja praw uchodźców, sekcje praw kobiet, sekcje zajmujące się pomocą prawną dla osób tymczasowo aresztowanych lub odbywających karę pozbawienia wolności.

Klienci przysyłani są do Poradni między innymi poprzez: Ośrodki Pomocy Społecznej, Fundację Helsińską, Caritas, Monar, kancelarie parafialne, biura poselskie, Centrum Praw Kobiet, Biuro Wysokiego Komisarza ONZ ds. Uchodźców (UNHCR), Biuro Porad Obywatelskich, La Stradę, Fundację Jolanty Kwaśniewskiej, Ośka-Ośrodek Informacji o Organizacjach Kobiety.

Praca w Poradniach została wzbogacona o wykłady teoretyczne dla studentów i spotkania z wybitnymi prawnikami praktykami, psychologami, terapeutami, socjologami oraz specjalistami z dziedzin będących przedmiotem zainteresowań Poradni.

Poważny nacisk kładziony jest na doskonalenie i szkolenie zarówno koordynatorów jak i uczestniczących w programie studentów. I tak na przykład w bieżącym roku koordynatorzy mieli możliwość wzięcia udziału w seminarium szkoleniowym dla opiekunów i nauczycieli klinicznych, w Kalifornii a także w miesięcznym programie szkoleniowym organizowanym przez Georgetown University, czy też organizowanym przez Catholic University. Dzięki wyjazdom osoby pracujące w Poradniach mogą wymienić doświadczenia i zdobyć nową wiedzę na

temat zasad funkcjonowania klinik prawa w innym kraju i innym systemie prawnym. Wiele ze stosowanych tam rozwiązań organizacyjnych okazało się bardzo przydatne w pracy Poradni w Polsce oraz zostało wykorzystane podczas prowadzonych zajęć ze studentami.

Dla lepszego i szybszego przygotowania studentów do pracy w Poradniach organizowane są wyjazdowe sesje terningowo-szkoleniowe w skondensowanej formie. Podczas weekendowego wyjazdu studenci otrzymują profesjonalne i szczegółowe wprowadzenie do pracy w klinice oraz są przygotowywani do czekającej ich pracy oraz czasem trudnych i bardzo odpowiedzialnych obowiązków. Uczestniczą w treningach prowadzonych przez socjologów, psychologów, doświadczonych pracowników społecznych, prawników praktyków i teoretyków, przybliżających najważniejsze i najczęściej spotykane w pracy Poradni przypadki. Niezależnie od tego typu szkoleń studenci uczestniczą w cotygodniowych seminariach.

Białystok**Kraków****Toruń****Warszawa****ANALIZA PORÓWNAWCZA UPP**

Pytania	Białystok	Kraków	Toruń	Warszawa
Ogólne informacje				
Adres, Telefon	Ul. Mazowiecka 33 pok. 16, 15-301 Białystok, tel. (85) 745 26 84, e-mail: poradnia@student.man.bialystok.pl	ul. Olszewskiego 2, p.100, 31-007 Kraków, tel/fax (12)422-10-33 w.1392	ul. Fosa Staromiejska 1a pok.71 81-100 Toruń tel./fax (56) 622 53 03 co ELSA	Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-927 Warszawa, Tel./fax (22) 8269294
Godziny otwarcia	Sekretariat czynny od poniedziałku do środy 12.00-16.00	W dni robocze, w godzinach 10-17.	poniedziałek 14.00-16.30 czwartek 16.00-18.00	W dni robocze w godz. 9-16, studenci: co najmniej 2 godziny tygodniowo pracy z klientem i 2 godziny tygodniowo wykładu.
Czas istnienia	Od 7 stycznia 1999 r.	Od 1997 r.	Od kwietnia 1999 r.	Od roku akademickiego 1997/1998.
Warunki lokalowe:				
Odległość od centrum miasta	W centrum, około 10 minut piechotą.	Ścisłe centrum miasta.	W centrum, w bezpośrednim sąsiedztwie Starego Miasta.	Lokal znajduje się w centrum Warszawy na terenie Uniwersytetu.
Oznaczenie upp	Oznaczenie na drzwiach frontowych budynku oraz strzałki kierujące wewnątrz budynku prawa.	Nie ma specjalnych oznaczeń (poza wywieszka na pokoju), nie jest to niezbędne w sytuacji dość rozległej akcji promocyjnej.	Strzałki kierujące wewnątrz budynku prawa.	Brak, klienci umawiają się w większości telefonicznie. (Oznaczenie wykonano w XI 1999.)
Dostępność dla osób niepełnosprawnych	Utrudniona, wąskie schody do podziemia.	W chwili obecnej lokalizacja siedziby nie sprzyja osobom niepełnosprawnym, natomiast w nowej siedzibie będzie lepiej.	Utrudniona, schody.	Utrudnione za względu na kilka schodków.

Białystok**Kraków****Toruń****Warszawa**

Ilość pokoi	Jedno pomieszczenie.	Dwa oraz dodatkowo sale wykładowe na potrzeby zajęć.	Jedno pomieszczenie.	Jedno duże pomieszczenie, przedzielone przesuwanymi drzwiami, aby utworzyć pomieszczenie, gdzie prowadzone są rozmowy z klientami.
Warunki dla zachowania poufności	W ograniczony sposób, ze względu na małą powierzchnię lokalową. Podzielono godziny, w których przyjmuje się klientów oraz te gdy się przygotowuje odpowiedzi.	Tak, będzie jeden oddzielny pokój dla poufnych rozmów.	W ograniczony sposób, ze względu na małą powierzchnię lokalową.	Tak, w wydzielonym pomieszczeniu.
Wyposażenie	Komputer, drukarka, xero, użyczone meble od Uniwersytetu oraz aparat telefoniczny.	Biuro dysponuje podstawowym sprzętem: ksero, fax, komputery ze specjalnym oprogramowaniem, jest też w sposób wystarczający umeblowane.	Komputer, drukarka, używane xero, skaner, bindownica, użyczone meble od Uniwersytetu.	Wystarczające wyposażenie w meble, trzy komputery, kserokopiarka, fax, aparat telefoniczny, bindownica, skaner.
Personel biura:				
Liczba zatrudnionych osób	Zatrudnionych jest 7 pracowników zaś 5 współpracuje.	7 zatrudnionych pracowników naukowych oraz 4 praktykujących prawników na umowy o dzieło.	1 opiekun główny Poradni, 4 pracowników naukowych, wszyscy z ukończonymi aplikacjami. Opiekunowie zostali poproszeni do współpracy przez studentów z ELSA.	Siedmiu koordynatorów (pracowników naukowych w ramach pensum) i jedna osoba z personelu administracyjnego (na etacie Uniwersytetu).
Liczba i sposób rekrutacji studentów	Okolo 40 studentów. Rozmowa kwalifikacyjna oraz średnia ocen z przedmiotów kierunkowych danej sekcji.	W ramach poradni pracuje 45 studentów, ich rekrutacja zależna jest od rodzaju sekcji np.: karna - rozmowa kwalifikacyjna; praw człowieka - seminarzyści osoby prowadzącej sekcję; prawa pracy - wyniki w nauce oraz ocena prowadzących sekcję.	30 studentów z rekrutacji, 10 studentów z obowiązku wynikającego z indywidualnego programu studiów. Kryterium doboru to rozmowa kwalifikacyjna oraz motywacje i chęci, średnia ocen nie gra bezpośredniej roli.	50 studentów, ogłoszenie a następnie rozmowa kwalifikacyjna z koordynatorem wybranej przez studenta sekcji. Liczą się dotychczas otrzymywane oceny z przedmiotów kierunkowych.

Białystok**Kraków****Toruń****Warszawa**

Zasady pracy studentów	Dyżury są ustalone na stałe.	Stałe dyżuru, w siedzibie poradni, seminaria oraz konsultacje z prowadzącymi.	Ustalono stałe dyżury.	Studenci z poszczególnych sekcji deklarują kiedy mogą spotkać się z klientem (nie ma stałych dyżurów), osoba z personelu administracyjnego umawia ich z klientami w danym terminie. Studenci pracują z klientem parami.
Funkcjonowanie upp:				
Struktura	Sekcje: cywilna, karna, administracyjna, prawa pracy, międzynarodowa, podatkowa.	Sekcje: karna, cywilna, prawa pracy, praw człowieka.	Sekcje: cywilna, karna, administracyjna, prawa pracy.	Sekcje: cywilna, karna, prawa pracy, prowadząca sprawy osób pozbawionych wolności i tymczasowo aresztowanych, administracyjna i prowadząca sprawy związane z przemocą wobec kobiet.
Umiejscowienie upp w strukturze wydziału	Otrzymuje się certyfikat, zaliczane są zajęcia jako praktyka, proponowane jest umieszczenie zajęć w klinice jako przedmiotu dodatkowego.	Na UJ obowiązuje system punktowy, poradnia jest w programie studiów, są to roczne zajęcia nieobowiązkowe, punktacja jedna z najwyższych: 6 pkt.	Zajęcia fakultatywne., zajęcia obowiązkowe dla studiujących indywidualnym tokiem studiów.	Uniwersytecka poradnia prawna jest częścią programu dydaktycznego.
Sposób rozliczania zajęć	Zajęcia z kliniki zaliczają obowiązkowe praktyki na IV roku studiów, asystenci będą dostawać punkty, które zaliczane są do nagród uniwersyteckich, zaliczane są również godziny.	Student otrzymuje ocenę w indeksie, jest to równoznaczne ze zdaniem egzaminu.	Zalicza się 30 godzin semestralnie.	Jako 60 godzin konserwatoriów, zajęcia uniwersyteckiej poradni prawnej trwają cały rok akademicki.

	Białystok	Kraków	Toruń	Warszawa
Współpraca upp z innymi organizacjami	Klientów uzyskuje się za pośrednictwem Ośrodków Pomocy Społecznej, Towarzystwa Przyjaciół Dzieci oraz listowej promocji w innych organizacjach.	Współpraca z innymi instytucjami polega przede wszystkim na informowaniu o działaniu poradni, przekazywaniu klientów oraz udzielaniu informacji niezbędnych dla pracujących w poradni studentów. Do najważniejszych instytucji współpracujących należą: kuria arcybiskupia, Areszt Śledczy, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Monar, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Państwowa Inspekcja Pracy, UNHCR, Towarzystwo im. Brata Alberta.	Informacje oraz klientów uzyskuje się za pośrednictwem Ośrodków Pomocy Społecznej, Caritas, biur poselskich, parafii oraz promocji w mediach.	Uniwersytecka Poradnia Prawna obsługuje klientów skierowanych do niej z Centrum Praw Kobiet w Warszawie, La Strady, Fundacji Helsińskiej, Biura Wysokiego Komisarza ONZ ds. Uchodźców (UNHCR), Biura Porad Obywatelskich, Fundacji Jolanty Kwaśniewskiej, Ośka-Ośrodek Informacji o Organizacjach Kobietych.
Współpraca z innymi poradniami	Z Krakowem w zakresie wymiany doświadczeń.	W chwili obecnej poradnia na UJ współpracuje tylko z poradnią w Warszawie, odczuwa natomiast potrzebę współpracy z innymi poradniami polegającą m.in. na wymianie doświadczeń czy też na wzajemnej pomocy w pewnych przypadkach (np. klient poradni w Krakowie przychodzi ze sprawą wymagającą np. wejrzenia w dokumenty znajdujące się w Lublinie – wówczas klinika lubelska mogłaby to w ramach wzajemnej pomocy zrobić).	Z Krakowem w zakresie wymiany doświadczeń.	Koordynatorzy z różnych klinik spotykają się na konferencjach i szkoleniach, sformalizowana współpraca nie istnieje, jest potrzeba wymiany doświadczeń.
Stosunek lokalnych korporacji prawnych do działalności upp	Ścisła współpraca z firmami prawniczymi, odbyło się spotkanie aby poinformować Radę Adwokacką o istnieniu poradni.	W miarę dobrze się układa współpraca z prokuratorami i sądem, natomiast ze strony adwokatów oraz radców prawnych brak jest zainteresowania i życzliwości (poza oczywiście przypadkami współpracujących z poradnią prawników).	Milcząca aprobata i akceptacja.	Wstępna współpraca z Naczelną Radą Adwokacką, bez szczególnej kontynuacji.

	Białystok	Kraków	Toruń	Warszawa
Źródła finansowania i sposoby pozyskiwania funduszy	Fundacja Batorego oraz Uniwersytet, który pokrywa: koszty utrzymania lokalu, czynsz, wyposażenie w meble, opłaty eksploatacyjne oraz wynagrodzenie opiekunów. Ponadto planuje się wydanie zeszytów z opisem i komentarzem do najciekawszych prowadzonych spraw.	Fundacja Forda, uczelnia, urząd wojewódzki, urząd miasta.	Fundacja Batorego oraz Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika, który pokrywa: koszty utrzymania lokalu, czynsz, opłaty eksploatacyjne oraz wynagrodzenie opiekunów.	ELSA Polska, Fundacja im. Stefana Batorego i Uniwersytet Warszawski (dotacje).
Metoda pracy nad sprawą	Pierwsza osoba przyjmuje sprawy oraz przydziela do danej sekcji, opiekun rozdziela do kogo z studentów ma ona trafić. Spotkanie studenta z klientem => opracowanie rozwiązania i konsultacja z opiekunem => przygotowanie porady => spotkanie z klientem. Zwykle praca odbywa się w parach ale nie zawsze.	Pierwszy kontakt klient ma ze studentem obecnym na dyżurze w poradni, z nim załatwia wszelkie formalności (dane dotyczące jego oraz sprawy, odpowiednie oświadczenie), to trafia do koordynatora studenckiego, który wyznacza studenta, a ten się umawia z klientem dokładnie omawia sprawę, odwiedza odpowiednie urzędy, po czym sporządza opinię, która trafia do opiekuna sekcji, opinie czyta też współpracujący z poradnią praktykujący prawnik i po tym wszystkim następuje decyzja czy sprawę klinika przyjmuje czy też nie, dalej sprawa toczy się według właściwego dla niej trybu.	Spotkanie studenta z klientem => opracowanie rozwiązania i konsultacja z opiekunem => przygotowanie porady => spotkanie z klientem.	Pierwszy kontakt z klientem- zbieranie informacji o sprawie, sporządzanie opinii prawnej (także w formie elektronicznej). Koordynatorzy sekcji nie mają bezpośredniego kontaktu z klientem, natomiast dyskutują ze studentami zawartość opinii prawnej. Studenci powinni wskazywać pozaprawne sposoby rozwiązania problemu. Na pierwszym spotkaniu ze studentami opiekun uniwersyteckiej poradni prawnej prof. E. Zielińska podkreśliła wymóg profesjonalnego zachowania się studentów wobec klientów oraz wskazała jak ważna jest właściwa postawa etyczna studentów udzielających porad.
Formy prowadzenia zajęć	Spotkanie opiekunów, co tydzień spotkanie sekcji, dyskusje nad sprawami.	Podczas zajęć przedstawiane są poszczególne przypadki, nad którymi odbywa się dyskusja, w miarę potrzeb też indywidualne konsultacje z opiekunem.	Dyskusje nad sprawami i szkolenia dla studentów.	Wykłady, szkolenia uzupełniające, dyskusje nad opiniami.

	Białystok	Kraków	Toruń	Warszawa
Dodatko- we szkole- nia dla studentów	Spotkanie integracyjno- szkoleniowe w Supraślu.	Tak, np. seminarium z etyki.	Tylko w ramach spotkań na uczelni.	Tak, np. wykłady z etyki zawodowej, psychologii.
Podłącze- nie do internetu	Nie, ale niebawem będzie podłączone.	Tak, posiada twarde złącze.	Tak, posiada twarde złącze.	Tak, posiada twarde złącze.
Klienci upp:				
Sposób informo- wania o działal- ności upp	Na początku roku akademickiego, w prasie i radiu przekazywane są informacje o godz. i miejscu pracy Poradni.	Na początku roku informacje o poradni otrzymują lokalne gazety, radio, telewizja, kuria (informacje w parafiach), MOPS i współpracujące organizacje pozarządowe.	Poprzez media oraz partnerskie organizacje charytatywne.	Media, zaprzyjaźnione organizacje.
Jak są przecho- wywane informacj e o danych osobo- wych klienta?	Informacje o klientach przechowywane są w zamkniętej szafie.	Klient zgłaszając sprawę wypełnia kwestionariusz, w którym podaje imię, nazwisko oraz adres. Informacje te wraz dokumentami sprawy są przechowywane w segregatorach w siedzibie poradni.	Klienci informują o swoich danych, są one przechowywane w szafie pancernej.	Klient informuje o swoich danych osobowych, są one przechowywane w sposób właściwy w zamkniętej na klucz szafie, klucz u pracownika administracji poradni.
Jak wery- fikuje się możliwo- ści finan- sowe klienta?	Ocenia się według uznania, podpisywane jest oświadczenie.	Na podstawie pisemnego oświadczenia klienta o braku możliwości finansowych opłacenia pomocy prawnej (plus ewentualne informacje od organizacji kierującej klienta).	Podpisywane jest oświadczenie.	Możliwości finansowe klienta są weryfikowane za pomocą oświadczenia co do sytuacji majątkowej klienta.

	Białystok	Kraków	Toruń	Warszawa
Rodzaje udzielanych porad	Udziela się informacji tylko pisemnie, przygotowywane są opinie prawne.	W zależności od sprawy i aktywności klienta: począwszy od sformułowania pism i wniosków poprzez opinie opisujące sprawę wraz z propozycjami jej rozwiązania, aż do towarzyszenia klientowi w urzędzie, biurze, sądzie, specyfiką Krakowa jest duża liczba kuratel prowadzonych z sukcesem, tak, że aktualnie są czasem kłopoty z uzyskaniem zgody sądu na zwolnienie z kurateli studenta, który skończył już studia.	Telefonicznie nie udziela się informacji, głównie są to pisma procesowe oraz opinie prawne.	Pełna opinia prawna co do sprawy, pomoc w sformułowaniu pisma, telefoniczne udzielane są tylko krótkie informacje (jak np. adres urzędu czy instytucji), ale nie są traktowane jako sprawy, interwencja osobista np. towarzyszenie klientowi w sądzie w sprawie o gwałt.
Jakie są powody nie przyjmowania spraw?	Sprawy gospodarcze, duże sumy odszkodowawcze, ubezpieczenia, jeżeli sprawa jest w toku, jeżeli jest powołany adwokat, zbytnia zawziętość sprawy.	Konflikt interesów, weryfikacja finansowa, pieniacze, gdy sprawa nie nadaje się do prowadzenia przez poradnię (np. niektóre sprawy karne).	Zbyt duża skala trudności, osoba którą stać na profesjonalną pomoc prawną, sprawy gospodarcze mała przydatność dydaktyczna lub zbyt krótki termin na odpowiedź.	Jedna odmowa na 95 spraw w roku akademickim 1998/99 z powodu zamożności klienta.
Monitorowanie skuteczności udzielanych porad, jak rozstrzyga się odpowiedzialność za błędne porady?	Prosi się o kontakt po załatwieniu sprawy lub gdy nie powiedzie się, wdzięczni często dziękują osobiście lub listownie.	Otrzymuje informację zwrotną poprzez stałe monitorowanie stanu sprawy oraz poprzez to, że sprawę prowadzi się do końca, do załatwienia, chyba, że się wcześniej wycofa klient. Poradnia jest ubezpieczona od odpowiedzialności cywilnej.	Właściwie nie otrzymuje informacji zwrotnej, odpowiedzialność Poradni jest zabezpieczona przez ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej.	Tak, ale nie jest to sformalizowany aspekt działania poradni, nie ma przewidzianej specjalnej procedury działania, gdy porada okaże się nieprawidłowa lub nieskuteczna Uniwersytet jest ubezpieczony od odpowiedzialności cywilnej, ponadto studenci podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej wobec Uniwersytetu za swą postawę wobec klienta.

	Białystok	Kraków	Toruń	Warszawa
Sposób prowadzenia dokumentacji	Archiwizuje się opinie i dokumentacje stanu faktycznego sprawy, archiwum używa się jedynie do celów edukacyjnych. Dane osobowe są wykreślane.	Dla każdej sprawy prowadzone są oddzielne akta, przechowywane w siedzibie poradni, prowadzi je student odpowiedzialny za daną sprawę, akta nie są udostępniane osobom trzecim, warunki korzystania z nich określa opiekun sekcji.	Komplet dokumentów jest archiwizowany i nie może być udostępniany.	Dokumentacja każdej sprawy jest prowadzona i archiwizowana w sposób przejrzysty, przechowywane są też kopie wszystkich dokumentów użytych do sporządzenia opinii prawnej, istnieje także możliwość zapoznania się z aktami danych spraw w oddzielnym pomieszczeniu.
Liczba udzielanych porad	Dotychczas przyjęto 196 spraw.	W roku akademickim 1998/1999 – 461 prowadzonych spraw.	W poprzednim roku akademickim, przed sesją letnią, udzielono 5 pisemnych opinii prawnych oraz przygotowano wzór pisma procesowego.	95 spraw w roku akademickim 1998/99, sprawą jest udzielenie porady klientowi poprzez sporządzenie opinii prawnej czy pomoc w sporządzeniu pisma procesowego.
Czas oczekiwania na udzielenie porady	Zwykle są to 2 lub 3 tygodnie, chyba że termin nagli.	Od momentu zgłoszenia sprawy do skontaktowania się studenta z klientem nie może upłynąć więcej niż tydzień, następnie najpóźniej w ciągu trzech tygodni klient musi poznać decyzję poradni.	Maksymalnie 2 tygodnie.	Tydzień od zgłoszenia (na pierwsze spotkanie ze studentami).
Kategoryzacja porad	65% to sprawy cywilne 15% sprawy administracyjne 10% sprawy karne 10% sprawy podatkowe 1% sprawy międzynarodowe	Jedynym ścisłym podziałem jest podział na sekcje: karna, praw człowieka, cywilna, prawa pracy.	Podział jest dokonywany według sekcji.	Podział na sekcje oraz w ramach sekcji prawa cywilnego np. głównie prawo lokalowe, w ramach sekcji prawa pracy np. świadczenia emerytalne, rozwiązanie stosunku pracy.
Najtrudniejsze sprawy	Sprawy zadawnione, ubezpieczenia.			

	Białystok	Kraków	Toruń	Warszawa
Największe sukcesy	Skuteczna interwencja w Urz. Skarbowym, otrzymane odszkodowanie od szpitala, pomoc organizacji weteranów wojennych.	Najtrudniejsze sprawy były jednocześnie największymi sukcesami. Seksja cywilna: * kuratele * w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku należało się zająć sprawą unieważnienia małżeństwa zawartego przed wojną w obrządku ewangelickim, * spraw związane z przymusowymi robotami w czasie wojny * ustalenie ojcostwa i zasądzenie alimentów od obywatela tureckiego, mieszkającego na stałe w Turcji.	Załatwiona sprawa z zakresu prawa lokalowego.	Profesjonalnie przygotowywane opinie prawnych, wysoki poziom działania i ekspertyz; zorganizowanie międzynarodowej konferencji o klinicznym nauczaniu prawa w marcu 1999 roku.
Czy upp stara się zapewnić pomoc profesjonalnego prawnika?	Gdy kogoś stać, to kieruje się do jednej konkretnej kancelarii, innym przygotowuje się pismo o powołanie adwokata z urzędu. Spraw kończących się w sądzie było około 30%.	Poradnia stara się prowadzić sprawy dopóki może, kiedy dalsze kroki w sprawie może podjąć jedynie adwokat lub radca prawny klient otrzymuje taką ogólną informację wraz z wyjaśnieniem stanu i rokowań sprawy, piszą też studenci wnioski o zwolnienie z kosztów klienta (zwykle dostają) oraz o ustanowienie adwokata z urzędu.	Nie korzystają.	Uniwersytecka Poradnia Prawna stara się zapewnić interwencję profesjonalnego prawnika w sprawach, gdy jest to konieczne kieruje do konkretnych prawników, z którymi współpracuje - mec. Ewa Lewicka, mec. Zbigniew Banaszczyk.

	Białystok	Kraków	Toruń	Warszawa
Co w przypadku spraw wymagających postępowania sądowego	Poradnia reprezentuje klienta przed kolegium.	Poradnia stara się prowadzić sprawy dopóki może, kiedy dalsze kroki w sprawie może podjąć jedynie adwokat lub radca prawny. Klient otrzymuje taką ogólną informację wraz z wyjaśnieniem stanu i rokowań sprawy, piszą też studenci wnioski o zwolnienie z kosztów klienta oraz o ustanowienie adwokata z urzędu.	Docelowo studenci mają towarzyszyć klientowi.	W przypadku spraw wymagających postępowania sądowego studenci towarzyszą klientowi tylko udzielając wsparcia psychicznego.
Inne:				
Materiały, które upp może udostępnić innym	Wzory pism.	Własne doświadczenia, sposoby rozwiązania trudniejszych spraw, metody organizacji pracy oraz współpracy z partnerami zewnętrznymi.	Poradnia nie posiada takich materiałów.	Brak, jedynie może udostępnić formularze i regulamin działania.

	Białystok	Kraków	Toruń	Warszawa
Propozycje zmian legislacyjnych	Możliwość reprezentowania klienta przed Sądem Rejonowym i Kolegium ds. wykroczeń. Regulacja opisująca kompetencje UPP w Polsce.	1. Poradnia miałyby wielce ułatwioną pracę gdyby urzędy a zwłaszcza samorzady miały nałożone pewne ściśle określone obowiązki w zakresie udzielania informacji lub okazywania dokumentów studentom prowadzącym sprawy związane z działalnością tego urzędu. Obecnie w większości przypadków opiera się to na dobrej woli urzędnika. 2. Dużym problemem jest stwierdzona w pracy poradni praktyka wielu urzędów w szczególności samorządowych nieformalnych barier polegających na zwyczajach urzędu czy wewnętrznych regulacjach, często uniemożliwia to lub utrudnia załatwienie sprawy, bo nie ma wówczas możliwości toczenia formalnego sporu prawnego (np. zaskarżenia decyzji).		Projekt ustawy o uniwersyteckich poradniach prawnych z UJ.

	Białystok	Kraków	Toruń	Warszawa
Perspektywy funkcjonowania upp, w jakim kierunku upp powinny się rozwijać?	W pewnej perspektywie powinien być powołany odrębny Zakład na Uniwersytecie, możliwość rekrutacji do 40 osób, możliwość prowadzenia spraw przed sadem, elitarny charakter zajęć i uczestników.	W chwili obecnej poradnia ma mocną pozycję w strukturach wydziału m.in. z tej racji, że cieszy się ogromną popularnością wśród studentów, ma też wysoką punktację. Wydaje się zatem że powinna na trwale się wpisać w struktury wydziału. Jej rozwój uwarunkowany jest chęcią większej ilości chętnych pracowników uczelni, aby stać się opiekunem sekcji oraz niestety warunkami finansowymi (lepszy, większy lokal, lepsze wyposażenie), środki na to ostatnie należy zdobywać na zewnątrz (fundacje, administracja rządowa i samorządowa). Ważnym elementem nauczania klinicznego powinna też być możliwość zaliczania praktyk poprzez pracę w poradniach.	Do celowo studenci powinni w drobnych sprawach móc występować przed sądem, zajęcia prowadzone fakultatywnie, stały i zaangażowany opiekun, dobra opinia w Toruniu, szeroka dostępność do biura.	Klinika w Warszawie liczy na przydział drugiego pomieszczenia i polepszenie warunków pracy. Docelowo zajęcia kliniczne mogłyby zaliczać praktyki oraz być dostępne dla większej liczby studentów. Ważne będzie także szkolenie kadry i studentów za granicą.
Czy upp współpracuje z prawnikami i na jakich zasadach, lub czy chce współpracować?	Istnieje potrzeba, bo wówczas można by prowadzić sprawy do końca.	Dobrze się układa współpraca z sędziami i prokuratorami, natomiast stosunek środowiska radcowskiego i adwokackiego jest raczej sceptyczny, choć trzeba przyznać się zmieniała korzyść, bowiem w początkowej fazie działania kliniki środowisko adwokackie i radcowskie traktowało klinikę jako rodzaj konkurencji (w dodatku nieprofesjonalnej). W interesie poradni jest szeroka i jak najbardziej przyjazna współpraca z wszystkimi profesjami prawniczymi.	Obecnie nie współpracuje ale przewidywana jest taka możliwość.	Tak współpracuje ale brak jest ścisłej koncepcji współpracy, przede wszystkim zaprasza jako wykładowców i konsultantów.

	Białystok	Kraków	Toruń	Warszawa
Propozycje dla programu naukowego wydziału wpływające z doświadczeń upp	Zajęcia powinny być wzbogacane o szkolenia praktyczne.	Większe nastawienie praktyczne, praca na kazusach.	Wprowadzenie fakultatywnych zajęć z zakresu psychologii, socjologii, retoryki, etyki zawodowej. Wprowadzenia obowiązkowych praktyk.	Metodyka pracy ze studentami i nacisk na praktykę rozwiązywanie kazusów.
Korzyści płynące z pracy w upp	Pracownicy naukowci: mają zaliczane godziny nadliczbowe, zdobywają punkty do nagrody wydziału, poznają praktykę. Studenci: zaliczany jest przedmiot z grupy „C” – zajęcia nieobowiązkowe, otrzymuje się certyfikat udziału w programie, zdobywa się praktykę.	Pracownicy naukowci praktyczne doświadczenia z poradni mogą wykorzystywać podczas prowadzenia zajęć w ramach swojej specjalności, studenci nabywają praktycznych umiejętności, uczą się formułować opinie oraz selekcjonować informacje, mają także możliwość przekonania się, że od ich umiejętności oraz nakładu pracy nie zależy tylko ocena w indeksie, ale czyjeś życiowo ważne sprawy. Pracownicy mogą poza tym lepiej poznać predyspozycje studentów do wykonywania określonych profesji prawniczych.	Korzyści dla studentów: zaliczenie zajęć, przełożenie teorii na praktykę, kontakt z klientem, nauka pracy w grupie. Korzyści dla asystentów: wynagrodzenie wliczane w pensum, zajęcia pozwalają bliżej poznać studentów oraz zdobyć doświadczenie z zakresu poradnictwa prawnego.	Praca nad kazusami ważna dla pracowników naukowych jak i studentów, współpraca tychże, doświadczenie w kontaktach z klientem.
Problemy i trudności upp	Za mało komputerów, nowe meble, silniejsza pozycja w programie naukowym, stała współpraca z adwokatem	Przede wszystkim lokalowe oraz brak jasnych reguł uprawnień i możliwości działania studentów pracujących w poradni.	Brak stałego i zaangażowanego opiekuna, brak współpracującego z Poradnią prawnika, małe pomieszczenie, dość stare i słabe wyposażenie (meble, brak faxu).	Finansowe i lokalowe.

ZAŁOŻENIA NA PRZYSZŁOŚĆ

Celem programu klinicznego nauczania prawa w następnych latach będzie zapewne dalsze doskonalenie i szkolenie zarówno kadry pracowników naukowych jak i pracujących w klinice studentów. Ponadto niezmiernie ważnym będzie także tworzenie stałej i stabilnej bazy w postaci biur Poradni, aby osiągnąć możliwie najlepsze warunki do sprawnego funkcjonowania.

Intencją osób odpowiedzialnych jest ponadto rozwinięcie pola zainteresowań o kolejne obszary prawa oraz poszerzenie liczby studentów biorących udział w programie. Obecnie Poradnie mogą pochwalić się uznaniem i umocnioną pozycją w strukturach naukowo-dydaktycznych wydziałów prawa. Studenci oprócz satysfakcji naukowej i osobistej otrzymują zaliczenie przedmiotu, które jest potrzebne w końcowym rozliczeniu studiów.

Aby jednak usprawnić jakość i formę prowadzenia programu istnieje potrzeba ścisłej współpracy pomiędzy powstającymi w Polsce klinikami. Nawiązanie kontaktów z organizacjami pozarządowymi oraz informowanie ich o bieżącej działalności poradni. Kontakty te mają na celu promocję klinik i rozpowszechnienie informacji na temat ich działalności zwłaszcza wśród osób najbardziej potrzebujących.

Kolejnym bardzo ważnym zadaniem na najbliższe lata, na który powinno się położyć duży nacisk są szkolenia i doształcanie kadry oraz studentów. Doświadczenie pokazuje, że możliwość wymiany doświadczeń oraz uczestnictwo w licznych kursach i konferencjach niezwykle wzbogaca i doszłifowuje program kliniczny. Zwłaszcza udział w konferencjach lub szkoleniach w USA oraz prowadzona współpraca z Georgetown University, czy chociażby z Catholic University mają największe znaczenie. Ta wymiana doświadczeń jest szczególnie cenna, jako że przekonuje, że najlepszym źródłem informacji o programie są szkolenia prowadzone przez osoby mające wieloletnie doświadczenie z programem edukacji klinicznej.

Niezmiernie ważnym celem jest także zintegrowanie studentów z klinikami oraz umożliwienie im wzięcia udziału w profesjonalnych szkoleniach. Najlepszym studentom zaś powinno się dać szansę zdobycia dodatkowego doświadczenia poprzez program wymian pomiędzy zaprzyjaźnionymi klinikami polskimi oraz zagranicznymi. Zapewniając lepszą kontynuację dla programu w latach następnych postuluje się zatrudnianie w charakterze stażysty kilku studentów. Jest to dla nich wyróżnienie oraz daje możliwość późniejszej współpracy przy szkoleniu

kolejnych roczników studenckich oraz poprawia ciągłość pracy klinik w okresie wakacyjnym i na początku roku akademickiego. Jednocześnie wzięcie udziału w rocznej edycji programu powinno być zaliczane studentom jako odbycie obowiązkowej praktyki studenckiej.

Polski program klinicznego nauczania prawa jest obecnie jednym z wiodących tego typu programów w tym regionie geograficznym i dlatego też powinno się dzielić zdobytym doświadczeniem oraz inicjować powstawanie klinik w regionie. W najbliższych planach powinno się uwzględnić możliwość zapraszania gości z innych krajów Europy Środkowej i Wschodniej po to aby wzięli udział w organizowanych szkoleniach oraz kursach. Podczas ewentualnej konferencji regionalnej można poszerzać wiedzę o tego typu nauczaniu prawa oraz budować platformę wymiany informacji i doświadczeń o tematyce klinicznej.

Niezmiernie ważnym będzie opracowanie podręcznika o klinicznym nauczaniu prawa. Byłaby to skarbnica wiedzy o historii, teorii, zasadach oraz praktyce tej dziedziny. Można by wówczas poszerzyć krąg odbiorców zdobytych doświadczeń, wspomóc działania edukacyjne powstającego przecież dopiero w Polsce programu oraz dopomóc studentom w przygotowaniach do zajęć.

Wzorem amerykańskim powinno się w przyszłości dać możliwość śledzenia spraw rozpoczętych przez poradnie także i w sądzie. Choć polskie prawo nie daje pełnej możliwości uczestnictwa studentów w procesie, to jednak osoby zwracające się o pomoc nie byłyby wówczas skazane w ostatnim etapie na kolejną udrękę i konieczność poszukiwania adwokata. Dlatego sugeruje się zatrudnienie na stałe adwokata który, jeśli zajdzie taka potrzeba, będzie reprezentował klienta z Poradni przed sądem.

Innym przykładem dla pozytywnych zmian, jakie można zaczerpnąć z systemu amerykańskiego to działalność pro publico bono znacznej części prawników praktyków. Uniwersyteckie Poradnie Prawne byłyby najlepszym miejscem gdzie takie osoby mogłyby znaleźć zaangażowanie i ofiarować część swojego czasu na rzecz pomocy osobom ubogim.

Niezbędna jest także nieustanna kampania informacyjna o poradniach skierowana do urzędów samorządowych i państwowych aby kliniki były traktowane jako trwała i poważna instytucja. Urzędy powinny zyskać zaufanie i zrozumienie dla działalności poradni, a w konsekwencji pomagać studentom w załatwianiu spraw związanych z pracą w klinikach.

Oprócz wielu sukcesów oraz poważnych osiągnięć programu nie można jednak ukrywać, że szereg pomysłów oraz planów nie był

możliwy do zrealizowania lub jego realizacja będzie wymagała jeszcze czasu i dalszej wyężonej pracy.

PODSUMOWANIE

Uniwersyteckie Poradnie Prawa w Polsce wyrobiły już sobie trwałą i stabilną pozycję w uniwersyteckim systemie nauczania prawa zdobywając uznanie zarówno studentów jak i pracowników naukowych.

Zajęcia te, prowadzone początkowo w trudnych warunkach zostały zauważone i zyskały należne wsparcie Wydziałów. W kolejnych semestrach prowadzonych zajęć wzrastała liczba uczestników oraz doświadczenie w prowadzeniu programu.

Wraz z rozwojem ich działalności wzrasta też zapotrzebowanie na świadczone przez poradnie usługi, a co za tym idzie powstaje konieczności ubiegania się o środki finansowe pozwalające kontynuować działalność klinik.

Sukcesy odnoszone przez poradnie prawa nie są kresem rozwoju tego programu, zaś do osiągnięcia wyznaczonego celu czeka jeszcze wiele pracy i wyzwań.

CZĘŚĆ II

WPROWADZENIE

Wzorując się na wieloletnich doświadczeniach brytyjskich sprowadzono do Polski pomysł powoływania Biur Porad Obywatelskich (BPO). Inicjatywa ta rozwijająca się na początku dość powoli dziś osiągnęła już bardzo wysoki poziom zorganizowania oraz może się pochwalić sporym doświadczeniem.

Jest to program, który bardzo szybko znalazł dla siebie miejsce wśród organizacji pozarządowych oraz zyskał szacunek i zaufanie obywateli.

IDEA BIUR PORAD OBYWATELSKICH

Biura Porad Obywatelskich to miejsce, do których może zgłosić się każdy obywatel, bez względu na wiek, płeć, narodowość i status majątkowy. BPO istnieją po to, aby pomóc ludziom w znalezieniu odpowiedzi na pytania: jakie prawa przysługują zgłaszającemu się do Biura obywatelowi w trudnej, indywidualnej sytuacji, w której się znalazł oraz gdzie (w których instytucjach) mogą otrzymać skuteczną pomoc. Biura Porad Obywatelskich nie udzielają porad prawnych, natomiast pracownicy BPO mogą podać każdej zainteresowanej osobie podstawy prawne odnoszące się do jej problemu.

BPO udzielają informacji w oparciu o jednolity system standardów, do których należą: system informacyjny (pomagający w rozwiązywaniu problemu klienta), sposób udzielania informacji (wyczerpujący, zrozumiały przyjacielski), dostępność Biura dla wszystkich potrzebujących porady. Informacje, których udziela się w Biurach Porad Obywatelskich są bezpłatne i poufne.

HISTORIA POWSTANIA BPO W POLSCE

Idea poradnictwa obywatelskiego w Polsce zaczerpnięta została z Wielkiej Brytanii. Struktura i system pracy brytyjskich Citizens Advice Bureaux (CAB) stanowił wzór dla stworzonych w Polsce Biur Porad Obywatelskich.

Pierwsze CAB w Wielkiej Brytanii powstały zaraz po wybuchu drugiej wojny światowej i były związane z problemami wynikającymi z trudnej sytuacji czasu wojny. Następnie Biura przekształciły się w

jednostki pomocy i informacji o nowo wprowadzanych prawach obywatelskich i możliwościach ich realizacji.

Początki Biur Porad Obywatelskich w Polsce sięgają 1993 roku. Pomysł przeniesienia idei poradnictwa obywatelskiego do Polski pochodzi z Fundacji „Samaritanus”.

Na początku lat 90-tych dynamiczny czas przemian zainspirował do powoływania biur udzielających wszechstronnej i rzetelnej informacji. Po konsultacjach z ekspertem brytyjskim postanowiono zebrać grupę organizacji i powołać 5 pilotażowych Biur Porad Obywatelskich. Na początku projektowi przewodniczyła Phare Democracy Programme FRDL i prawie przez dwa lata zajmowała się programem. Dzięki dotacjom z Phare Democracy Programme oraz Know How Fund powstały biura w Warszawie i Łomży (1996), Wrocławiu i Przemyślu (1997) oraz w Koninie.

W 1998 roku powstał Związek Stowarzyszeń Biur Porad Obywatelskich. W okresie od maja do końca października 1998 Związek działał w ramach programu Fundacji „Pomoc Społeczna SOS”, a z początkiem listopada usamodzielniał się.

OPIS OBECNEJ SYTUACJI BPO W POLSCE

Biura Porad Obywatelskich zrzeszone są w Związku Stowarzyszeń Biur Porad Obywatelskich (ZSBPO). Związek jest organizacją pozarządową, która powstała w celu realizacji idei poradnictwa obywatelskiego w Polsce. Pomysł ten został zaczerpnięty z Wielkiej Brytanii, w której od ponad pięćdziesięciu lat funkcjonuje sieć Citizens Advice Bureaux (CAB). ZSBPO w kontaktach z istniejącymi biurami Porad Obywatelskich i przy zakładaniu nowych biur, korzysta z doświadczeń CAB i brytyjskiego odpowiednika ZSBPO – NACAB.

Do głównych zadań ZSBPO należą: rozwój sieci BPO (koordynacja pracy istniejących biur i zakładanie nowych, zbieranie i dystrybucja informacji na temat źródeł finansowania), praca redakcji (opracowywanie i aktualizacja systemu informacyjnego) oraz szkolenia (organizowanie treningów dla kierowników i pracowników BPO).

Aby mogło powstać Biuro Porad Obywatelskich powinny zostać spełnione następujące warunki: BPO może założyć organizacja pozarządowa, posiadająca silne poparcie lokalnych władz. Organizacja aspirująca do utworzenia BPO powinna być na początku zdolna do spełnienia roli inkubatora dla Biura Porad Obywatelskich aż do usamodzielnienia się (uzyskania przez BPO osobowości prawnej). Jeżeli

organizacja spełnia ten warunek, ZSBPO podpisuje z nią wstępne porozumienie o rozwoju sieci BPO w Polsce.

Do momentu usamodzielnienia się BPO (powinno to nastąpić w ciągu roku od chwili podpisania porozumienia), organizacja inkubująca BPO zobligowana jest do ponoszenia kosztów administracyjnych programu, zdobywania środków finansowych dla BPO, pozostawania w kontakcie z siecią BPO, zatrudnienia osoby odpowiedzialnej za wdrażanie programu oraz znalezienia samodzielnego lokalu spełniającego standardy ZSBPO (najlepiej, aby było to pomieszczenie na parterze, o powierzchni nie mniejszej niż 50 m², z wyodrębnionym pomieszczeniem dla pracowników i poczekalnią dla klientów, z dwoma liniami telefonicznymi, dostosowany dla osób niepełnosprawnych, w centrum miasta).

Po usamodzielnieniu się (uzyskaniu odrębnej osobowości prawnej), obowiązki w zakresie przestrzegania standardów oraz pozyskiwania środków finansowych, przechodzą na Biuro Porad Obywatelskich jako organizację autonomiczną. Z samodzielnym Biurem ZSBPO podpisuje stałą Kartę Współpracy.

Biura Porad Obywatelskich	
BPO Gdańsk 80-405, ul. Mickiewicza 33 tel (0-58) 343-28-95, fax (0- 58) 341-24-95	BPO Jarosław 37-500 , ul. Rynek 6 tel/fax (0-16) 621-53-61
BPO Konin 62-510, ul. Hurtowa 1/1 tel/fax (0-63) 245-62-23	BPO Kłodzko 57-300, ul. Okrzei 7 tel. (0-74) 867-84-97
BPO Lubaczów 37-600, ul. Kościuszki 65 tel/fax (0-16) 632-90-20	BPO Łomża 18-400, Polowa 53 tel/fax (0-86) 216-58-78 w.43
BPO Mikołajki 11-730, ul. Szkolna 1 tel/fax (0-87) 421-50-38	BPO Przemyśl 37-700, ul. Barska 15 tel/fax (0-16) 670-71-85
BPO Warszawa 00-352, ul. Gałczyńskiego 3 tel/fax (0-22) 828-12-95	BPO Wrocław 50-076, ul. Szajnochy 12 tel/fax (0-71) 344-84-39

Gdańsk**Konin****Łomża****ANALIZA PORÓWNAWCZA BPO cz. I**

Pytania	Gdańsk	Konin	Łomża
Ogólne informacje			
Adres, Telefon	ul Mickiewicza 33, Gdańsk-Wrzeszcz, tel. (68) 341 81 71	ul Hurtowa 1/1, 62-510 Konin, tel/fax (63) 245 62 23 lub centrala (63) 242 22 65 w. 222	Ul. Polowa 53, 18-400 Łomża, Tel. (86) 16 58 78 w. 43
Godziny otwarcia	Poniedziałek: 16.00 - 20.00	Poniedziałek – czwartek: 8.00 - 17.30, piątek: 8.00 – 16.00	Poniedziałek: 13.00 – 17.00 Wtorek-czwartek: 10.00 – 14.00
Organizacja prowadząca	Stowarzyszenie Akcja Społeczna.	Biuro inkubowało i prowadzi Stowarzyszenie „Wielkopolska Obywatelska”.	Stowarzyszeni Społegliwość było założycielem i grało rolę inkubatora, znane na rynku lokalnym i pomogło w otrzymaniu lokalu. Obecnie biuro prowadzi Stowarzyszenie Wspierania Poradnictwa Obywatelskiego.
Czas istnienia	Od 15 marca 1999 r.	Biuro powstało w 1998 r., ale porad udziela od 1 I 1999 r.	10 października 1996 (drugie w Polsce po W-wie).
Warunki lokalowe:			
Odległość od centrum miasta	Mała, dogodny dojazd transportem publicznym.	Zarówno biuro, jak i centrum miasta znajduje się w Nowym Koninie. Odległość między nimi nie jest duża – 10 minut autobusem, 20 minut pieszo. Dobre połączenie z dworcem kolejowym.	W samym centrum miasta na jednej z bocznych uliczek.
Odległość od urzędów i instytucji	Odległość niezbyt duża.	Biuro sąsiaduje z powiatowym urzędem pracy i powiatowym ośrodkiem pomocy społecznej, odległość od innych urzędów i instytucji jest niewielka.	W bezpośrednim sąsiedztwie urzędów miejskich, w tym samym budynku mieszczą się między innymi: Powiatowe Centrum Pomocy, Związek Emerytów oraz szereg innych organizacji społecznych.

Gdańsk**Konin****Łomża**

Oznaczenie BPO	Biuro dobrze oznakowane.	Bardzo dobre oznaczenie, tak na zewnątrz budynku, jak i w jego środku, nowi klienci nie powinni mieć żadnych problemów z trafieniem do niego.	Na zewnątrz budynku oraz na drzwiach.
Dostępność dla osób niepełnosprawnych	Nie ma dostępu.	Dobra.	Utrudniona, biuro mieści się na pierwszym piętrze, bez windy.
Ilość pokoi	Poczekalnia i pomieszczenie, gdzie prowadzone są rozmowy z klientami biura, brak sekretariatu.	Dwa, duże pokoje i poczekalnia na zewnątrz biura.	60 m2, 2 pokoje, przedpokój i toaleta.
Warunki dla zachowania poufności	Oddzielne pomieszczenie do rozmów z klientami.	Warunki lokalowe sprzyjają zachowaniu poufności. Klienci przyjmowani są w oddzielnym pokoju, gdzie najpierw rozmawia z nim osoba „pierwszego kontaktu” a w razie potrzeby doradca. Pomieszczenie to urządzone jest w sposób zapewniający klientom komfort i poczucie bezpieczeństwa.	Osobne pomieszczenie do rozmów z klientem.
Wyposażenie	Na wyposażeniu są jedynie meble, brak jest wyposażenia technicznego.	Biuro jest dobrze wyposażone. Posiada własny komputer, drukarkę, ksero, fax.	Posiadają na wyposażeniu: xero, fax, komputer, drukarkę, telefon, dwie szafy, stolik, kanapa, szafki biurowe, 6 krzesła.
Personel biura:			
Liczba zatrudnionych osób	Nie ma osób zatrudnionych na stałe.	Biuro zatrudnia 1 osobę na pełen etat, 2 osoby na pół etatu i 2 stażystów z powiatowego urzędu pracy.	2 osoby zatrudnione na stałe.
Liczba i sposób rekrutacji wolontariuszy	Nieformalne współpracuje 9 osób.	W biurze na stałe pomaga dwóch studentów 2-go i 3-go roku zaocznego prawa oraz studenci pracy socjalnej Wyższej Szkoły Zawodowej z Konina, którzy odbywają jednodniowy staż terenowy.	5 wolontariuszy, którzy są poleceni lub przychodzą z referencji. W najbliższej perspektywie możliwość nawiązania współpracy ze Szkołą Biznesu.

Gdańsk**Konin****Łomża**

Zasady pracy wolontariuszy	Dyżury pracowników.	Wolontariusze pomagają w biurze w czasie wyznaczonych dyżurów i pod opieką doradców. Studenci odbywający jednodniowy staż terenowy, zmieniają się co tydzień, do ich zadań należy przygotowanie, drukowanie, rozdawanie ulotek, przeprowadzanie ankiet.	Stałe dyżury.
Czy wśród zatrudnionych lub wolontariuszy są osoby z wykształceniem prawniczym?	Tak, jest jedna osoba.	W biurze raz w tygodniu ma stały dyżur prawnik, poza tym biuro utrzymuje telefoniczny kontakt z dwoma innymi prawnikami, z którymi w razie potrzeby konsultuje powstałe problemy prawne.	Założycielka i główny koordynator Pani Alicja Moroz Rutkowska.
Metody szkolenia personelu biura	Szkolenia prowadzi ZSBPO oraz pomaga MOPS.	Biuro korzysta głównie ze szkoleń przeprowadzonych przez ZSBPO oraz Wielkopolskie Centrum Informacji i Wspierania Organizacji Pozarządowych.	Istnieje grupa trenerska prowadzona przez Związek Stowarzyszeń Biur Porad Obywatelskich oraz tzw. Centrum Wolontariatu. Stowarzyszenie planuje i finansuje owe szkolenia. Szkolenia odbyły się w Mikołajkach oraz w Jachrance, szkolenia prowadziła także fundacja Partners. Na początku działalności szkolenia przeprowadzili trenerzy z Anglii.
Źródła wiedzy koniecznej do udzielania porad	Personel czerpie informacje konieczne do udzielania porad głównie z materiałów ZSBPO, MOPS, wydawnictw, kodeksów.	Lex „Omega”, kodeksy, komentarze, „Gazeta Prawna”, „Rzeczpospolita”, „GW”.	Biuro otrzymało program Lex wraz z aktualizacją od Ambasady Amerykańskiej, ma własną biblioteczkę oraz otrzymuje informatory od Związku Stowarzyszeń BPO.
Specjalizacja personelu w określonych dziedzinach	Nie istnieje specjalizacja personelu w określonych dziedzinach z powodu wytycznych ZSBPO.	Istnieje podział jedynie na osoby pierwszego kontaktu, które jako pierwsze zapoznają się z problemem klienta i pozostałe osoby, których zadaniem jest uzupełnienie porady, gdy osoba pierwszego kontaktu nie może sama sobie poradzić z rozwiązaniem sprawy.	Nie ma podziału na specjalizacje.
Funkcjonowanie biura			

Gdańsk**Konin****Łomża**

Współpraca biura z władzami samorządowymi, kierownictwem innych istotnych instytucji	Współpraca z samorządem terytorialnym: składane są wnioski o dofinansowanie, samorząd obiecuje nowy samodzielny lokal.	Biuro utrzymuje bardzo dobre kontakty z władzami samorządowymi – z Miejskim Ośrodkiem Pomocy i Promocji Rodziny; z powiatem konińskim została zawarta umowa o świadczenie usług polegających na informowaniu mieszkańców o przysługujących im prawach i obowiązkach; z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Poznaniu prowadzone są rozmowy o otwarciu punktów informacyjnych BPO w ościennych powiatach Konina i Wielkopolsce.	Współpraca teoretycznie dobra, mają uznanie dla wykonywanej pracy, złożona została oferta z prośbą o pomoc.
Współpraca BPO z innymi organizacjami	Biuro współpracuje z: Fundacją Rodzina Nadziei, Centrum Praw Kobiet, RCWOP, Centrum Informacji Kryzysowej, Niebieska Linia, Fundacja im. Brata Alberta.	Biuro stworzyło własną bazę danych o miejscowych organizacjach pozarządowych, którą ciągle aktualizuje, i którą wykorzystuje do swojej działalności. Poza tym biuro stale przygotowuje materiały instruktażowe na temat jak założyć BPO dla innych organizacji działających w powiecie konińskim np. Związku Kombatantów w Osieku n. Notecią.	Stow. Edukacji Praw Człowieka> szkolenia Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie> klienci Rada Miejska> przekazuje jakie decyzje i uchwały są podejmowane Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej> klienci
Współpraca z innymi biurami	Kontakty na szkoleniach ZSBPO.	Ogranicza się do systematycznych spotkań organizowanych przez ZBPO.	Współpraca odbywa się za pośrednictwem Związku Stowarzyszeń BPO. Biura współpracujące to W-wa, Konin, Przemyśl, biura nie samodzielne lub powstające dopiero to: Wrocław, Mikołajki, Gdańsk, Inowrocław.
Źródła finansowania i sposoby pozyskiwania funduszy	Dotacje z ZSBPO, Agencji Promocji Zawodowej Kobiet.	ZSBPO, środki uzyskane na podstawie umowy z powiatem o świadczeniu usług, Fundacja S. Batorego, inni donatorzy.	Złożono nowy wniosek na przyszły rok, czynsz pokrywa samorząd, koszty eksploatacyjne ponosi organizacja, Zrzeszenie BPO złożyło wniosek do Ambasady Kanadyjskiej oraz Fundacji Forda.
Podłączenie do internetu	Nie ma podłączenia do internetu.	Nie ma podłączenia do internetu.	Nie posiada.
Klienci upp:			

	Gdańsk	Konin	Łomża
Informowanie o działalności BPO	Lokalne media, broszury i zaprzyjaźnione organizacje.	Ogłoszenia prasowe w regionalnym „Przeglądzie Konińskim”, ulotki rozdawane przez studentów.	TV, radio, prasa podają informacje o działalności biura.
Jak są przechowywane informacje o danych osobowych klienta?	Klienci nie informują o swoich danych osobowych, bo brak jest warunków do ich przechowywania.	Klienci na zasadzie dobrowolności podają swoje dane osobowe, które umieszczane są w karcie rejestracyjnej klienta i karcie sprawy. Klient ma prawo wglądu i poprawy podanych przez siebie informacji. Klient zgodnie z ustawą o ochronie danych osobowych składa oświadczenie, że wyraża zgodę na przetwarzanie i przechowywanie podanych przez niego danych.	Zwykle podają dane i są one przechowywane poprawnie.
Jak weryfikuje się możliwości finansowe klienta?	Możliwości finansowe klienta co do opłacenia profesjonalnego prawnika nie są weryfikowane (z powodu wytycznych ZSBPO).	Biuro udziela porad bezpłatnie wszystkim osobom, które się zgłoszą z prośbą o pomoc.	Nie weryfikuje się choć dowiaduje się poprzez ankietę, że około 60-70% osób ma dochody powyżej 450 zł/os.
Rodzaje udzielanych porad	Krótką informacją co do sprawy, wskazanie podstaw prawnych, konkretnych przepisów, pomoc w formułowaniu pisma, informacja o urzędzie kompetentnym do załatwienia sprawy.	Porady udzielane są głównie w drodze bezpośredniego kontaktu z klientem, sporadycznie telefonicznie. Klienci uzyskują informację o tym jaka jest podstawa prawna przedstawionej przez nich sprawy i jej wyjaśnienie, w jaki sposób nadać bieg sprawie, w jaki sposób napisać pismo i gdzie je skierować.	Głównie osobiście lub proste informacje telefonicznie. Raczej nie przygotowuje się pism, głównie xero wzoru i podanie przykładu. Odesłania do Ośrodka Pomocy Społecznej Rady Miasta, Urz. Pracy, ZUS. Interwencji nie prowadzi się.
Jakie są powody nie przyjmowania spraw?	Nie było takich powodów.	Biuro stara się zawsze udzielić pomocy bez względu na stopień trudności sprawy. Jednakże w sprawach przekraczających jego możliwości wskazuje inne organizacje, instytucje lub urzędy, które lepiej potrafią rozwiązać przedstawione zagadnienie.	Nie było takich spraw.

Gdańsk**Konin****Łomża**

Monitorowanie skuteczności udzielanych porad, jak rozstrzyga się odpowiedzialność za błędne porady?	Klienci nie informują o skuteczności porad, brak systemu monitoringu prawidłowości i skuteczności spraw, brak jest ustalonej procedury postępowania w wypadku gdy klient zgłosi nieprawidłowość porady. Biuro nie jest ubezpieczone od odpowiedzialności cywilnej na wypadek błędnej porady.	Biuro nie monitoruje skuteczności i prawidłowości udzielanych porad. Informację zwrotną otrzymuje jedynie od własnych klientów, którzy informują biuro o przebiegu i zakończeniu sprawy.	Jedynie gdy klienci piszą podziękowania.
Sposób prowadzenia dokumentacji	Biuro przechowuje tylko kartę klienta i ankietę do celów statystycznych ZSBPO.	Biuro prowadzi akta każdej sprawy. Dane klienta za jego zgodą umieszczane są w karcie rejestracyjnej i karcie sprawy. Klient ma prawo w każdym czasie żądać przedstawienia jego akt sprawy oraz ich uzupełnienia i sprostowania. Dokumentacja nie jest prowadzona w formie elektronicznej. Co miesiąc sporządzane jest sprawozdanie, w którym biuro wykazuje ilość spraw, ich rodzaje, sposób udzielenia pomocy oraz ilość rozwiązanych przypadków.	Prowadzona jest karta klienta, akt nie udostępnia się i nie kopiuje dokumentów.
Liczba udzielanych porad	Ok. 230 (np. z ustawy o ewidencji ludności, spadki, pomoc społeczna, przymusowe leczenie, przemoc domowa).	Średnio w ciągu miesiąca udzielanych jest ok. 80 porad. Porada to udzielenie klientowi informacji o przysługujących mu prawach i sposobach ich realizacji, to wskazanie podstawy prawnej i właściwego do załatwienia organu, czy instytucji, to pomoc w napisaniu pisma.	W tym roku 712 spraw, 1262 rozpatrzonych problemów, przez poprzednie dwa lata było 473 osoby (miesięcznie 105 problemów, około 60 osób).
Czas oczekiwania na udzielenie porady	Porady są udzielane na bieżąco lub w ciągu 7 dni.	Co do zasady porady udzielane są w czasie pierwszej wizyty klienta. W sprawach trudnych lub zawiłych porady udzielane są na kolejnym spotkaniu.	Zwykle na bieżąco, terminy spotkań zapisywane są w zeszycie.

Gdańsk**Konin****Łomża**

Kategoryzacja porad	16 kategorii według wytycznych ZSBPO.	Taki sam jak kategoryzacja przyjęta przez ZSBPO.	rodzinne 255 – 20% obywatel, a instytucja 190 – 15% praca 188 – 15% ubezpieczenia społeczne 152 – 12% mieszkaniowe 121 – 9,5% pomoc społeczna 95 – 7,5%
Najtrudniejsze sprawy	Z zakresu ochrony własności.	Dużo spraw dotyczy osób niepełnosprawnych i one nastroczają najwięcej problemów.	Czasem sprawy są już na etapie zbyt dalekim, osoby starsze które zapisały wszystko rodzinie i zostały bez opieki.
Największe sukcesy	Nie było dotąd spektakularnych sukcesów.	Biuro za krótko funkcjonuje aby móc pochwalić się jakimiś wielkimi sukcesami.	Osoba eksmitowana z mieszkania Kółek Rolniczych, wykazano że w aktach zaginął dokument na podstawie, którego wydano orzeczenie o eksmisji.
Czy BPO stara się zapewnić pomoc profesjonalnego prawnika?	Tak, biuro kieruje do prawników udzielających porad w zaprzyjaźnionych instytucjach.	Biuro w sprawach wymagających interwencji profesjonalnego prawnika zapewnia klientowi opinię prawnika.	2,3 sprawy zostały skierowane do zaprzyjaźnionego prawnika.
Co w przypadku spraw wymagających postępowania sądowego	Nie było dotychczas spraw, które wymagały postępowania sądowego.	Biuro ogranicza się jedynie do pomocy w napisaniu pisma procesowego, do wskazania podstaw prawnych sprawy oraz nadaniu biegu sprawie. Nie podejmuje żadnych interwencji w interesie klienta, nie monitoruje sprawy w sądzie.	Nie była takich spraw.
Inne:			
Materiały, które upp może udostępnić innym	Broszury informacyjne.		Ministerialne broszurki o reformie adm. i systemie emerytalnym, wzory pism.
Propozycje zmian legislacyjnych	Przepisy dotyczące eksmisji, podniesienie minimum socjalnego.		Związek Stowarzyszeń BPO będzie koordynował takie postulaty.

Gdańsk**Konin****Łomża**

Perspektywy funkcjonowania BPO	Uzyskanie wysokiego profesjonalizmu działań, pewnego finansowania (z MOPS-u), nowego lokalu, popisanie porozumienia z samorządem terytorialnym.	Biuro prowadzi bardzo aktywną działalność na rzecz zdobywania środków finansowych i jak na razie udaje mu się zdobyć potrzebne na funkcjonowanie pieniądze. Ciekawym rozwiązaniem jest umowa zawarta z powiatem na mocy, której biuro ma świadczyć na rzecz powiatu usługi polegające na informowaniu obywateli o przysługujących im prawach i sposobach ich realizacji.	Dobre warunki lokalowe, nadzieja na pomoc samorządu.
Czy upp współpracuje z prawnikami i na jakich zasadach, lub czy chce współpracować?	Nawiązanie kontaktu z ELSA.	Biuro posiada dobre kontakty z miejscowymi kancelariami prawnymi. Niektóre z nich zaoferowały swoją pomoc w postaci telefonicznych konsultacji. Poza tym raz w tygodniu ma wyznaczony stały dyżur prawnik biura, który w razie potrzeby podejmuje interwencję.	Nie współpracuje, ale czasem byłby prawnik przydatny.
Problemy i trudności BPO	Lokalowe i finansowe (brak wsparcia od samorządu, chociaż wykonują zadania powiatu).	Biuro skarży się na braki personalne. Cały czas stara się o środki finansowe na wynagrodzenie dla kolejnego pracownika, który mógłby pracować na pełen etat.	Potrzeba zwiększenia liczby pracowników, remont, koszty eksploatacyjne wysokie, potrzebne regały biurowe, skaner, aktualizacja Lexa – 180zł/rok.